

DOI 10.51558/2490-3647.2022.7.2.657

UDK 82.09:371.311.1

Primljeno: 02. 03. 2022.

Pregledni rad
Review paper

Ivana Tasić Mitić, Amela Malićević, Boško Milovanović

RECEPCIJA *MALOG PRINCA* ANTOANA DE SENT EGZIPERIJA PUTEM INDIVIDUALIZACIJE

U ovom radu tragamo za idejama, značenjem i motivima u *Malom princu* Antoana de Sent Egziperija. Proučavanjem simbola prisutnih u ovom književnom kuriozitetu ukazujemo na mnogostrukost značenja koja ovu savremenu fantastičnu priču čine štivom i za decu i za odrasle. Kompleksnost *Malog princa*, višeznačnost njegovih elemenata, te isprepletenost motiva, ideja i poruka ovog dela, mogu predstavljati pravi izazov za mlade čitaoce kada je reč o pravilnom tumačenju. Često se postavlja pitanje da li je ovo književno delo uopšte namenjeno deci? Kako bi se učenicima olakšalo razumevanje i obezbedio potpun emocionalni doživljaj, predlažemo primenu individualizovane nastave, modela rada koji omogućuje da svako dete, u skladu sa svojim intelektualnim, sazajnim, emocionalnim i drugim sposobnostima, usvoji određeni književni tekst i na odgovarajući način ostvari angažovanu recepciju. Književnost, kao umetnost reči, u svojoj osnovi treba da pruži priliku recipijentima da na svoj način, odnosno u saglasju sa svojim mogućnostima i senzibilitetom, spoznaju književno delo i razumeju sve njegove kompozicione slojeve.

Ključne reči: savremena fantastična priča; tumačenje; individualizovana nastava; mogućnosti učenika

1. UVOD

U vreme kada je svetska istorija ispisivala najkrvavije i najmračnije strane nastaje fantastična priča *Mali princ* (*Le petite Prince*, Antoine de Saint-Exupéry, 1943) koju karakteriše čudesan optimizam. Ova, naizgled dečija priča, svojim porukama, alegorijskom predstavom sveta i njegovih zakonitosti umnogome se tiče sveta odraslih. Fantastični svet Antoana de Sent Egziperija počiva na oscilacijama relacije dete – čovek na polju jezika, stila, simbolike i fabule. Relacija dete – čovek utoliko je značajnija što se prenosi na glavne aktere priče ali na način koji ove pojmove sublimira tako da čovek obnavlja dete u sebi, a dete se bori da odgovori na egzistencijalna pitanja sa ozbiljnošću i zrelošću odraslog čoveka. Konfuzija usled nerazumevanja sveta odraslih otkriva poteškoće sa kojima se dete suočava dok percipira stvarnost. Bogatstvo ideja i značenja fragmenata ovog književnog dela harmonično se i saglasno stapa u celinu. Pa ipak, ova naizgled jednostavna fantastična priča, predstavlja pravi lavirint, prepun motiva, ideja, značenja i skrivenih poruka, u kome se deca znaju izgubiti i teško pronalaze izlaz. Stoga im je neophodno pomoći da razumeju i emocionalno dožive ovo kompleksno književno ostvarenje.

2. ZNAČENJA, MOTIVI I IDEJE U *MALOM PRINCU*

Mali princ nije bilo kakav princ. On je princ jednog posebnog carstva, vladar jedne male sasvim jedinstvene planete. Iako ga imovina na asteroidu ne čini bogatim po standardima odraslih, vrednost njegovog bogatstva se ogleda u korisnosti i praktičnosti istog. Tako mu živi vulkani služe za pripremanje jela, a ugašeni kao stolica. Lepota cveta doprinosi da princ bude dodatno obogaćen posebnim osećanjima sreće i ljubavi. Njegova planeta je u unutrašnjosti krila klice veoma štetnog drveta – baobaba. Dakle, temelji ovog sveta počivaju na sintezi korisnog i štetnog, plemenitog bilja i korova. Baobabi su jedna od važnih alegorija ove priče. Označavaju korov, štetno i nepotrebno u životu. U prenosnom smislu baobabi su čovekove mane, ružne strasti i negativne pojave u društvu kao socijalna nejednakost, rasizam, ratovi..., jednom rečju, sve ono što ugrožava čovekovu egzistenciju, satire ono što je uzvišeno, oličeno u lepoti i ljubavi kao iskonskim svestremenskim vrednostima. Filozofija Egziperija je vrlo jednostavna i jasna: baobabe treba iščupati dok su još mali, loše misli i osobine treba iskoreniti čim se pojave kao seme sumnje u nama. Ako zanemarimo seme i dozvolimo mu da dovoljno naraste i opustoši našu planetu, onda

smo zauvek izgubili način da ga se oslobodimo. Zato zlo treba saseći u korenu, dok još nije zaživelo, ojačalo.

U ovom delu je prisutan motiv ljubavi kroz ružu sa samo četiri trna o kojoj princ brine i koju je pripitomio. Njihova безусловna ljubav jedan je od najsvetlijih segmenata ove fantastične priče. Ponosna ruža predstavlja antitezu baobabima jer ovaj svet, kao i svaki drugi, egzistira na ravnoteži dobra i zla. Ruža zna kada treba da se povuče da bi se žrtvovala za onoga koga voli. Motiv žrtve, ovde prisutan, isprepletan sa ljubavlju i stradanjem za drugog, tada ima opravdanje i obezbeđuje sreću onom zbog koga je načinjena žrtva. Ne želeći da gaje sebičnu ljubav na plemenitosti onoga koji se voli, ruža i dečak se odriču tog uzvišenog osećanja baš zato da ga ne bi izgubili. „Da, ja te zaista volim – rekla mu je ruža. – Moja je greška što ništa nisi znao o tome. To sada nije važno. Ali, bio si glup kao i ja. Pokušaj da budeš srećan...“ (Sent-Egziperi 2003: 46).

Motiv ljubavnog požrtvovanja pojavljuje se i u bajci Oskara Vajlda „Slavuj i ruža“. Naime, junaku bajke, mladom zaljubljenom studentu je, kao i Malom princu, za sreću potrebna samo jedna ruža.

„Nijedna crvena ruža u cijeloj mojoj bašti!, uzviknuo je student i predivne mu se oči ispuniše suzama. Ah, kako od malih stvari zavisi sreća! Pročitao sam sve što su mudri ljudi napisali, sve tajne filozofije poznajem, a ipak zbog toga nemam crvenu ružu, moj život je upropašten!“ (Vajld 1976: 49)

„Evo nekog ko istinski voli, reče slavuj. Zaista je ljubav prekrasna stvar. Biserima i narovima se ne može kupiti, niti se iznosi na prodaju na trg. Ona se ne može kupiti kod trgovaca, niti se na vagi izmjeriti zlatom. Budi srećan i imaćeš svoju ružu... Sve što zauzvrat tražim od tebe jeste da iskreno voliš, jer je ljubav mudrija od filozofije...“ (Vajld 1976: 41).

3. PUTOVANJEM DO SPOZNAJE LJUDSKE SUŠTINE

Pripovedno rastojanje od male planete do Zemlje jeste prostor ispunjen sa šest asteroida. Ti asteroidi se alegorijski mogu protumačiti kao stepeni u procesu spoznaje. Mali princ na svom svemirskom hodočašću je putnik čija je osnovna težnja da traga za istinom o svetu. Posećujući ta čudna stvorenja ograničenih vidika i svesti, dečak upoznaje osobe koje ga prostorno i duhovno približavaju Zemlji, to jest pripremaju za nju. Vrhunac svoje potrage Mali princ doživljava na prostranstvima Zemlje. Portret stanovnika asteroida predstavlja svojevrsnu galeriju odraslih osoba.

Upoznavši duhovnu pustinju stanovnika asteroida, Mali princ „sasvim slučajno“ pada baš u pustinju Saharu. Prvo biće koje zatiče je zmija – oličenje mudrosti i spoznaje ljudske suštine. Ona mu otkriva dobro poznatu istinu o čoveku: „Čovek je usamljen među ljudima“ (Sent-Egziperi 2003: 82). Zmija je lik iz Biblije koja je nosilac epiteta mračne sile i koju su često povezivali sa natprirodnim pojavama. Kao takva, ona predstavlja sinonim za podzemni svet i smrt. „Zmija je biblijski simbol Sotone koji se javlja odmah u “Knjizi Postanka” te navodi Adama i Evu na prvi grijeh“ (Jurčević 2017: 70). Da ova priča ima mitsku osnovu, koja čini njen podtekst, govori nam upravo prisustvo zmije. Smatrajući da je čovek nastao iz zemlje, iz ilovače, da u sebi sadrži sve njene elemente, prirodna je težnja da se njoj i vrati. Nakon svih saznanja i iskustava koja će doživeti na ovoj planeti, dečak odlučuje da je vreme da se njegova potraga privede cilju. On zna da ga iz besmisla ovozemaljske patnje jedino može osloboditi to mitsko biće; ona je jedina koja može učiniti da se reši trošnog tela koje doživljava kao duševni teret.

Mali princ je na sebe preuzeo dvostruki teret. Njegovim nestankom sa planete nestaće i pilotove muke. U trenutku kada „žutoj munji“ obećava da će postati njen plen, na drugoj strani pustinje pilot otklanja kvar sa svog aviona, dakle, spas se reflektuje na pilota. Ovo je jedna od ključnih scena koje Malog princa i pilota snažno povezuju u jednu ličnost, to jest sugerišu i opravdavaju mogućnost da je dečak alter-ego samog naratora, odnosno pilota.

„Takva mogućnost podržana psihoanalitičkim udvajanjem istog lika, to jest autobiografskom projekcijom pisca u pripovedača i glavnog junaka, mogla bi dozvoliti da se u iznenadnoj pojavi dečaka vidi pilotov, u zaborav potisnuti, alternativni ili detinji lik čiji pogled na svet ili rane crteže odrasli nisu nikako mogli da razumeju.“ (Pijanović 2009: 26)

U dramatičnim časovima na užarenom pesku i prvim fatamorganama, pisac je dozvao svoje detinjstvo. Pronašao je oazu u svojoj pustinji. Stavivši na terazije sva svoja životna iskustva i saznanja došao je do neopozivog zaključka da je dečje viđenje sveta jedini izlaz iz lavirinta života. Pojavom ovog priviđenja, pisac se suprotstavio svim saharama u sebi i svojoj suštini, to jest ljupkom svetu detinjstva koji deluje lekovito.

Slušajući priču od trgovca o pilulama koje gase žeđ, pilot, kao iz protesta, pije poslednji gutljaj iz svoje zalihe. Ovim gestom nam daje do znanja da ni on, ni Mali princ svoju urođenu nesavršenu prirodu neće menjati za savršene pilule. U prenesenom značenju žeđ predstavlja čovekovu želju, njegovu pokretačku snagu. Žeđ za vodom, za cvetom, za zvezdama... doprinosi da čovekov život povrati svoju lepotu

i svoj smisao. Žeđ ih je i naterala da u pustinji potraže gotovo nemoguće – bunar. „Pustinju čini lepšom što se negde u njoj krije bunar, reče Mali princ“ (Sent-Egziperi 2003: 106).

Alegoričnim traženjem bunara u pustinji i njegovim pronalaskom dečak shvata da voda može da mu podari snagu za povratak na asteroid. „Ta voda bila je sasvim drugačija od hrane. Ona je rođena iz hoda pod zvezdama, iz pesme čekrka, iz napora mojih ruku. Prijala je srcu kao poklon, reče pilot“ (Sent-Egziperi 2003: 110). Ono što svaki posao krasi jesu napor i ljubav uloženi pri njegovom obavljanju. Ali, ljudi to ne znaju. Zaslepljeni su beznačajnim, materijalnim stvarima i tako gaje pet hiljada ruža u samo jednom vrtu i opet ne nalaze ono što traže. Zaboravili su čari traganja i otkrivanja traženog i neophodnog i jednog. Jedne ruže, jedne kapi vode... Ili još savršnije: u jednoj jedinjoj kapi vode naći jednu, jedinu ružu.

Da spozna tajnu sopstvenog bića, uputiće ga lisica. Do susreta sa njom, princ je tajanstveno tragao za ljudima o kojima je stekao razočaravajuća saznanja. Sada, uz njenu pomoć, saznanja će biti upotpunjena. „Mali princ, koji je podstaknut samoćom i željom za prijateljem, je došao u posjet Zemlji i razočarao se u ljude“ (Crnković 1984: 73).

Vođen samoćom i željom za prijateljem, a već potišten silnom tugom, nudi sebe kao prijatelja lisici. Ona ne može da mu pomogne, niti da mu bude od koristi jer nije pripitomljena, jer sa dečakom nije stvorila veze. „Ti si samo dečak nalik na stotine hiljada drugih dečaka. I nisi mi potreban. A ni ja tebi nisam potrebna. Ja sam za tebe samo lisica nalik na stotine hiljada drugih lisica. Ali, ako me pripitomiš, bićemo potrebni jedno drugom. Ti ćeš za mene biti jedini na svetu. Ja ću za tebe biti jedina na svetu“ (Sent-Egziperi 2003: 93). Tada dečak shvata da ga je ruža sa njegove planete pripitomila i dala puni smisao njegovom životu, samo je to trebalo da shvati mnogo ranije... „Biti pripitomljen je stvar i srca i kulture i vaspitanja, označava spremnost na kompromis i prihvatanje drugih ljudi bez osude“ (Jakšić 2020: 59).

4. SUKOB MALOG PRINCA SA SVETOM ODRASLIH

Bez sumnje da Mali princ poseduje jedinstveno viđenje i tumačenje stvari; pilot mu, prepoznavši sebe u njemu, crta kutiju za ovcu umesto same ovce. Znao je da percepcija dečaka nije površna i formalna. Njih dvojica, naspram odraslih, jasno razumeju unutrašnjost posmatrajući spoljašnji oblik stvari. Oni razumeju suštinu. Otuda i potreba pisca da dečaku pokloni kutiju za ovce jer se u njoj nalazi svet mašte, kreativnosti i stvarne fantazije za čiji doživljaj su obdarene samo čiste duše. Pojava

crteža kutije i slona u zmijskom caru čini da se ostvari retrospektivni postupak i da se radnja priče vrati na početak. Delo počinje piščevim podsmehom na slepilo odraslih i kritikom upućenom takvom svetu. Tako, na samom početku primećujemo kompozicionu osovinu dela, a to je sukob i nesklad dva sveta – sveta dece i sveta odraslih. Suprotstavljanjem ovih svetova ostvaruje se elemenat zapleta. Ova dva sveta ne mogu da opstanu na istoj planeti, otuda piščeva potreba da odvoji nespojivo. Pisac čak dečji svet želi da uzdigne u nebo, osamostaljuje ga u vidu male planete zaštićene od sveta odraslih na Zemlji.

Jedna od osnovnih alegorija u delu je crtež zmijskog cara. Odrasli u njemu vide samo šešir. Kao u žiži, u toj alegoriji su se smestile velike i brojne istine: da ljudi ne shvataju decu, ne shvataju i ne priznaju lični doživljaj, vide formu umesto sadržine, istine i suštine, da im je, siprotno deci, lepo samo ono što je korisno... Ako savremenost cenimo kroz način odevanja, patriotizam kroz prazne, mada bombastične govore, plemenitost prema slatkorečivosti, otmenost prema fizičkom izgledu, onda svi mi vidimo samo šešir.

„Izgleda da razlika između dece i odraslih nije tek neka razlika u godinama, bezazlenosti, veštini opstajanja, snalažljivosti. Izgleda da je ta razlika daleko veća, čak najveća koja se može zamisliti! To je razlika između udava i šešira. Razlika između onoga što jeste i onoga što nije“. (Venijamin Blagojević 2004: 100)

5. TUMAČENJE *MALOG PRINCA* U NASTAVI

Analizom ovog književnog ostvarenja dolazimo do zaključka da je detetu, koje poseduje skromno čitalačko i životno iskustvo, sigurno veoma teško razumeti ozbiljna filozofska, etička i estetska pitanja koja ono aktuelizuje. Kako da shvati složeni odnos između Malog princa i njegove ruže, kada ga i sam junak u potpunosti ne razume, već postepeno u sprezi sa brojnim likovima i situacijama počinje da razotkriva njegov smisao i suštinu? Kako jednom mladom biću, koje se tek upoznaje sa svetom objasniti potrebu Malog princa i lisice da "pripitome" jedno drugo? Takođe, treba napomenuti da nemaju sva deca jednake perceptivne mogućnosti (Vilotijević, Vilotijević 2008). „Učenici nisu jednaki – nemaju ni ista predznanja, ni jednako izgrađene mentalne strukture“ (Lazarević 2005: 49). Osim toga, oni se veoma razlikuju i u afinitetima, interesovanjima, stepenu motivisanosti, kreativnosti... To nameće potrebu da se uloži veći napor kako bi se svakom detetu omogućila recepcija ovog dela i njegov potpuni emocionalni doživljaj. Stoga tumačenje *Malog princa* u nauci i nastavi književnosti treba da bude utemeljeno na shvatanju savremene teorije književnosti da je književno

delo „otvoren tekst, višekratno enkodiran i da on čitaocima različitog uzrasta otkriva istinu po meri njihovog racionalnog i iracionalnog bića, prema intelektualnoj zrelosti i sposobnosti da uđu u svet njegovih poruka i značenja“ (Milinković, Stakić 2012: 176).

Tragajući za potencijalnim rešenjem, u obradi *Malog princa* predlažemo primenu individualizovane nastave¹. Ovaj model nastavnog rada uvažava individualne različitosti učenika i prilagođava nastavne sadržaje, metode i oblike rada njihovim mogućnostima. To znači da se svakom pojedinačnom učeniku omogućuje da na svoj način i u skladu sa svojim sposobnostima tumači i doživljava književno delo. „Nastava književnosti, u saglasnosti sa principom individualizacije, poštuje različitosti učenika pokušavajući da njima saobrazi doživljavanje i tumačenje umjetničkog teksta“ (Vučković 2006: 45). Jedan od najpogodnijih oblika individualizacije jeste nastava na više nivoa složenosti², koja podrazumeva pripremu zadataka za učenike najčešće na tri nivoa težine. „Pojačan intenzitet recepcije književnog teksta moguće je ostvariti u sistemu individualizovane razredne nastave (naročito u njenoj varijanti poznatoj pod nazivom nastava različitih nivoa složenosti)“ (Dragić, Ilić 2018: 166). Prvu kategoriju čine jednostavni zadaci prilagođeni učenicima slabijih intelektualnih i sazajnih mogućnosti, koji će pokazati da li i u kojoj meri uočavaju redosled događaja u tekstu, likove koji se u njemu pojavljuju, njihove osobine, postupke i ponašanje. Učenicima prosečnih mogućnosti namenjeni su zadaci kojima se od njih traži malo ozbiljnije sagledavanje odnosa likova, dublja analiza njihovih karakternih osobina, uočavanje promena u njihovom ponašanju i razmišljanju (Tasić Mitić 2018a). Ovaj nivo zadataka treba da podstakne intelektualnu i emocionalnu komponentu dečjeg razvoja, da angažuje sva njihova čula u cilju pravilne recepcije dela. Najzad, treći nivo obuhvata zadatke pripremljene za najbolje učenike. To znači da ova kategorija zadataka iziskuje najviši stepen misaone i emocionalne aktivnosti učenika, budući da se od njih zahteva duboko promišljanje o određenim postupcima likova, ali i iznošenje stavova o tome. Ovde se očekuje i da učenici prave neku vrstu paralele između događaja u delu i stvarnih životnih okolnosti i situacija koje su u neposrednoj vezi sa temom. To iziskuje određeni nivo zrelosti i

¹ „Individualizovana nastava je didaktička organizacija vaspitno-obrazovnog rada u kojoj se nastavni zahtevi usklađuju sa individualnim sposobnostima i karakteristikama u razvoju i radu učenika“ (Vilotijević, Smiljković, Janjić, Stošić 2008: 5).

² Najčešće se takav oblik individualizacije nastavnog rada bazira na izradi zadataka na tri nivoa složenosti, a po potrebi se mogu kreirati i zadaci na više nivoa težine. Potrebno je napomenuti da se na ovaj način ne ostvaruje potpuna individualizacija budući da zahtevi nisu prilagođeni svakom pojedinačnom učeniku, već grupi učenika čije su sposobnosti približno jednake.

odgovornosti, ali i umešnosti i pronicljivosti. Upravo se to i očekuje od najboljih učenika (Tasić Mitić 2018b).

U nastavku dajemo primer interpretacije *Malog princa* primenom individualizovane nastave (nastavnih listića sa zadacima na tri nivoa složenosti) u cilju pružanja pomoći učenicima da ostvare angažovanu recepciju. Ovo književno delo predviđeno je za obradu u četvrtom razredu osnovne škole i tada se učenici prvi put upoznaju sa njim. S obzirom na obimnost, neophodno je da nastavnik uputi učenike na način čitanja knjige u vidu istraživačkih zadataka i to nekoliko dana ranije, kako bi imali dovoljno vremena. Istraživački zadaci će pomoći učenicima da se bolje pripreme za čas i da ga potpunije razumeju i dožive. Pažljivo osmišljeni i funkcionalni istraživački zadaci usmeravaju pažnju učenika na najznačajnije elemente književnog dela, odnosno na njegove dominantne činioce (Marković 2014). Takođe, njihovom redovnom primenom na času, učenici se osposobljavaju i za složenije metodičke radnje (Mrkalj 2008) kao što su proučavanje kompozicije dela, tumačenje i analiza likova, njihovih postupaka i ponašanja, otkrivanje ideja i poruka... Na samom času, nakon adekvatne emocionalno-intelektualne pripreme kojom se stvara prijatna atmosfera, a učenici motivišu za rad i dostižu željeni nivo emocionalne i misaone aktivnosti, najavljuje se nastavna jedinica, zapisuje naslov dela i ime autora, pri čemu je potrebno upoznati učenike sa značajnim pojedinostima iz života i rada pisca. Potom se prelazi na proveru doživljaja putem dobro formulisanih smislenih pitanja. To je neophodno jer se pretpostavlja da su učenici prilikom čitanja i proučavanja dela ispoljavali različite emocionalne reakcije na brojne situacije u kojima se nalazio Mali princ tokom svog neobičnog putovanja. Osim toga, saznaje se i o njihovim prvim utiscima o ovoj knjizi. Nakon tumačenja nepoznatih i manje poznatih reči i izraza, prelazi se na ključnu fazu u metodičkoj strukturi časa obrade književnog dela, a to je etapa temeljne sadržinske analize. Budući da su se učenici posredstvom istraživačkih zadataka dublje upoznali sa *Malim princem*, a pod pretpostavkom da su uplovili u sve njegove kompozicione slojeve, može se pristupiti primeni individualizovanog modela rada tako što će učenici rešavati zadatke na tri nivoa složenosti. Potrebno je naglasiti da se učenici ne dele u grupe po nekim određenim kriterijumima, već svi dobijaju priliku da rade sve nastavne listiće, ali će se tokom samog rada napraviti vidna diferencijacija. Naime, sva deca u razredu dobijaju prvi nastavni listić sa najjednostavnijim zadacima. Svako dete koje uradi prvi, dobiće listić višeg nivoa složenosti, a ona deca koja uspešno savladaju srednji nivo, rešavaće nastavni listić sa najzahtevnijim zadacima. Na taj način se omogućuje učenicima da dostignu maksimum u okviru svojih sposobnosti. Na kraju

će samo najbolji učenici uspeti da odgovore na najteže zadatke. Dajemo primer nastavnih listića:

Nastavni listić br. 1

1. Opiši kako izgleda prinčeva planeta. Šta se na njoj nalazi?
2. Koje likove je Mali princ upoznao na drugim planetama? Koji se lik najviše dopao Malom princu i zbog čega?
3. Otkuda ruža na prinčevoj planeti? Predstavi ružu (njen izgled i karakterne osobine). Zašto je Mali princ ostavio ružu?
4. Kada i gde pripovedač sreće Malog princa?
5. Lisica kaže da se „samo srcem dobro vidi“. Kako to razumeš? Pokušaj da objasniš.

Nakon detaljnije analize prvog nastavnog listića primetićemo da su zadaci po stepenu složenosti jednostavni i da od učenika iziskuju prepoznavanje osnovnih elemenata dela, lokalizovanje radnje, uočavanje likova i njihovih postupaka, redosleda događaja. Međutim, u isto vreme uočava se i namera da se najslabiji učenici dodatno podstaknu na misaonu i emocionalnu aktivnost, kao u pitanjima *Otkuda ruža na prinčevoj planeti?*, *Zašto je Mali princ ostavio ružu?*, odnosno, kada upoznaje likove na drugim planetama, *Koji se lik najviše dopao Malom princu i zbog čega?* ili kada se od njih traži da protumače izjavu lisice da se samo srcem dobro vidi. To iziskuje dodatni napor u cilju izvođenja logičkih zaključaka, što u izvesnom smislu podstiče najslabije učenike da dostignu svoj maksimum.

Nastavni listić br. 2

1. Svaki od likova koje Mali princ upoznaje predstavlja jednu ljudsku osobinu. Napiši koja je osobina karakteristična za svaki lik i razmisli zašto je svako od njih sam na svojoj planeti.
2. Šta u romanu predstavlja BAOBAB? (opiši kako ga zamišljaš)
3. O čemu govori odnos između Malog princa i ruže? Kako je na njega uticala udaljenost od nje?
Da li si nekada bio/la u prilici da se rastaneš od nekoga do koga ti je stalo?
Kako si se tada osećao/la?
4. U šta su se ljudi pretvorili? Šta im je to postalo važno?
5. Koji istinu o ljudima otkriva zmija?

Analizom drugog nastavnog listića zapažamo da su zadaci složeniji, te da je i sama njihova formulacija ozbiljnija. Oni se sada ne odnose samo na prepoznavanje određenih elemenata radnje i likova, već se od učenika očekuje dublje promišljanje u pogledu ozbiljnijeg sagledavanja odnosa likova, sveobuhvatne analize njihovih karakternih osobina, uočavanja promena u njihovom ponašanju i razmišljanju, ali i stvaranja veza između događaja u delu i njihovih stavova i mišljenja, odnosno ličnih doživljaja i životnih iskustava, kao npr. pitanjem *Da li si nekada bio/la u prilici da se rastaneš od nekoga do koga ti je stalo?*. Ovaj nivo zadataka pospešuje intelektualnu i emocionalnu komponentu dečjeg razvoja i aktivira sve njihove potencijale kako bi se obezbedila potpuna recepcije dela.

Nastavni listić br. 3

1. Uporedi život Malog princa sa životima usamljenih ljudi sa ostalih planeta koje je sretao. Da li poznaješ neke usamljene ljude? Zaključi šta je ono što daje smisao životu.
2. Objasni šta slika zmijskog cara govori o deci i odraslima.
3. Kroz kakva iskušenja prolazi ljubav Malog princa prema ruži do njihovog susreta? Šta on saznaje iz poznanstva sa drugim ružama? Da li i ti imaš svoju ružu?
4. Šta predstavlja bunar koji Mali princ pronalazi?
5. Čemu je lisica naučila Malog princa? Kako razumeš njenu izjavu da treba da pripitome jedno drugo? Da li si ti nekoga pripitomio?

Treći nastavni listić sadrži najkompleksnije zadatke kojima se maksimalno aktivira logičko mišljenje i zaključivanje, ali se podjednako deluje i na emocionalnu komponentu dečjeg razvoja. Upravo zbog toga, ovaj nivo zadataka namenjen je najnaprednijim učenicima. Od njih se očekuje da pažljivo analiziraju odnose između likova, da promišljaju o njihovim postupcima i izgovorenim mislima. Međutim, podjednako je važno da iznose svoja zapažanja i stavove u vezi sa konkretnim situacijama u samom tekstu i da razmišljaju o tome kako bi postupili da su se našli u istoj ili sličnoj situaciji. To iziskuje visok nivo zrelosti u intelektualnom, kognitivnom i emocionalnom razvoju učenika.

Primenom individualizovanog modela rada može se pomoći učenicima da potpunije razumeju i dožive ovo književno delo u domenu svojih mogućnosti i na sebi svojstven način, jer „...svakom doživljaju u osnovi stoji subjektivnost“ (Milovanović 2016: 227).

ZAKLJUČAK

Knjiga o dečaku plave kose samo je naizgled jednostavna. Svako ponovno čitanje ovog originalnog štiva donosi duboki misaoni i emocionalni doživljaj, pomera granice i tera nas da preispitujemo životne stavove.

„Ima knjiga koje vas čitavog života ne ostavljaju na miru. Ne samo idejnom porukom, one su u stanju da vam se uvuku pod kožu duše i snagom fantastike, i lucidnom imaginacijom i reljefnim likovima a, ponajčešće, simboličkim porukama o tajnovitosti, mudrosti, lepoti i nedokučivosti unutrašnje slike sveta“. (Marjanović 1996: 160).

Mali princ spada u red književnih dela koja u nama ostaju zauvek, terajući nas da iznova preispitujemo svoje stavove i mišljenja, kao i sistem vrednosti kako bismo duhovno uzrastali. „Ova priča o dečaku koji putuje planetama jeste jedna alegorijska priča o životnom putu svakoga od nas“ (Jakšić 2020: 48).

Prožet mnoštvom raznovrsnih ideja, motiva i poruka čije značenje i simboliku treba razotkriti, ovaj književni fenomen može biti pravi izazov kada govorimo o njegovom razumevanju i tumačenju. To se naročito odnosi na decu koja se prvi put sreću sa ovom fantastičnom pričom u četvrtom razredu osnovne škole, kada tek započinje razvoj apstraktnog mišljenja. Zato su nastavnici često u nedoumici kako da učenicima olakšaju razumevanje i doživljaj *Malog princa*. Jedan od funkcionalnih načina na koji se to može ostvariti jeste primena individualizovane nastave, posebno jednog njenog oblika – nastave na više nivoa složenosti. To podrazumeva pripremu i primenu nastavnih listića sa diferenciranim zadacima koji su prilagođeni individualnim sposobnostima učenika, ne bi li svako od njih ostvario recepciju ovog dela u skladu sa svojim mogućnostima. Ovakav način tumačenja dela obezbeđuje i osećaj zadovoljstva kod dece budući da svako u okviru svojih mogućnosti postiže maksimum. Primer nastavnih listića sa zadacima na tri nivoa složenosti prikazanih u radu, samo su jedan od predloga i načina kako se učenicima može pomoći da potpunije razumeju i dožive ovo fenomenalno književno ostvarenje. Svakako, sa sazrevanjem i ponovnim čitanjem dela o dečaku plave kose i njegovim avanturama, proširuje se korpus saznanja o njegovim vrednostima.

„Značenje književnog dela je različito za svaku osobu, drukčije za istu osobu u različitim razdobljima i trenucima njegovog života. Svako novo čitanje budi novo saznanje o svetu i čoveku. Vraćanje *Malom princu* predstavlja spremnost čitaoca da stara značenja proširi i zameni novim“. (Smiljković 2006: 80)

Svakim ponovnim čitaljem književnog dela, čitalac stvara drugačiju, potpuniju sliku samog teksta i uobličava ga u jednu smisaonu celinu.

LITERATURA

1. Crnković, Milan (1984), *Dječja književnost: priručnik za studente i nastavnike*, 8. izdanje, Školska knjiga, Zagreb
2. Dragić, Želimir, Mile Ilić (2018), "Efekti recepcije književnog teksta u individualizovanoj i responsibilnoj razrednoj nastavi", *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Prištini*, XLVIII (4), 165-183.
3. Jakšić, Milica (2020), "Didaktičnost teksta i ilustracija u *Malom princu*", *Metodički vidici*, 2, 46-65.
4. Jurčević, Zorica (2017), "Biblijska alegoričnost *Maloga princa*", *Libri et Liberi: časopis za istraživanje dječje književnosti i kulture*, 6(1), 63-75.
5. Lazarević, Vesna (2005), "Individualizovana nastava", *Obrazovna tehnologija*, 2, 47-60.
6. Marjanović, Voja (1996), *Moj pogled*, BMG, Beograd
7. Marković, Snežana (2014), "Istraživački zadaci u interpretaciji narodnih pesama i priča u razrednoj nastavi", *Uzdanica*, XI/1, 97-109.
8. Milinković, Miomir, Mirjana Stakić (2012), "Recepcija *Malog princa* Antoana de Sent Egziperija u nauci i nastavi", *Zbornik radova Učiteljskog fakulteta u Užicu*, 15(14), 175-184.
9. Milovanović, Boško (2016), "Metodički postupci interpretacije književnog teksta sa hrišćanskom tematikom u čitankama za mlađe razrede osnovne škole", *Zbornik radova Učiteljskog fakulteta Prizren - Leposavić*, 10, 223-236.
10. Mrkalj, Zona (2008), *Nastavno proučavanje narodnih pripovedaka i predanja*, Društvo za srpski jezik i književnost Srbije, Beograd
11. Pijanović, Petar (2009), "Ukrštanje bajkolikog i mitskog narativa u romanu „Mali princ“ Antoana de Sent Egziperija", *Inovacije u nastavi*, XXII/3, 25-39.
12. Sent Egziperi, Antoine (2003), *Mali princ*, Lom, Beograd
13. Smiljković, Stana (2006), *Atorska bajka*, Učiteljski fakultet, Vranje
14. Tasić Mitić, Ivana (2018a), *Individualizovana nastava u obradi proznih tekstova u mlađim razredima osnovne škole*, Doktorska teza, Pedagoški fakultet, Vranje

15. Tasić Mitić, Ivana (2018b), "Nastava na više nivoa složenosti kao oblik individualizacije nastavnog rada", *Godišnjak Pedagoškog fakulteta u Vranju*, knjiga IX, 2, 223-230.
16. Vajld, Oskar (1976), *Sretni kraljević*, Veselin Masleša, Sarajevo
17. Venijamin Blagojević, Vesna (2004), *Podsetnik namenjen odraslim osobama*, Dereta, Beograd
18. Vilotijević, Mladen, Nada Vilotijević (2008), *Inovacije u nastavi*, Učiteljski fakultet, Vranje
19. Vilotijević, Mladen, Stana Smiljković, Marina Janjić, Buba Stošić (2008), *Individualizovana nastava srpskog jezika*, Učiteljski fakultet, Vranje
20. Vučković, Dijana (2006), *Teorija recepcije u nastavi književnosti u mlađim razredima osnovne škole*, Filozofski fakultet u Nikšiću, Podgorica

RECEPTION OF *THE LITTLE PRINCE*, WRITTEN BY ANTOINE DE SAINT-EXUPERY, THROUGH INDIVIDUALISATION

Summary

This paper examines ideas, meanings, and motives in *The Little Prince* by Antoine de Saint-Exupery. By studying the symbols present in this literary curiosity, we point out the multiplicity of meanings that make this modern fantasy story a read for children and adults. The complexity of *The Little Prince*, the ambiguity of its elements, and the intertwining of motives, ideas, and messages of this paper, can be a real challenge for young readers when it comes to proper interpretation. There is a question whether this literary work is intended for children at all? To facilitate students' understanding and provide a complete emotional experience, we propose the application of individualized teaching, a model of work that allows each child following their intellectual, cognitive, emotional, and other abilities, to adopt a literary text and appropriately engage reception. Literature, as the art of words, should be able to provide an opportunity for recipients to get to know a literary work in their way, that is, following their abilities and sensibility, and to understand all its compositional layers.

Keywords: contemporary fantasy story; interpretation; individualized teaching; students opportunities

Adrese autora

Authors' address

Ivana Tasić Mitić
Univerzitet u Nišu
Pedagoški fakultet u Vranju
ivana.tasic82@yahoo.com

Amela Malićević
OŠ „Jovan Jovanović Zmaj“ Novi Pazar
amela.malicevic@gmail.com

Boško Milovanović
Univerzitet u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici
Učiteljski fakultet u Prizrenu - Leposavić
bosko.lj.milovanovic@gmail.com